

Årsrapport 2020

Ullstasjoner og klassifisører

Per 2020 er det 11 ullstasjoner i drift rundt omkring i landet. Nedenfor følger en liste over ullstasjonene, hvor de ligger, og hvem som eier dem.

Sted	Eier
Rudshøgda (Innlandet)	Nortura
Gol (Viken)	Norilia
Forus (Rogaland)	Nortura
Hommersåk (Rogaland)	Fatland
Sandeid (Rogaland)	Nortura
Ølen (Rogaland)	Fatland
Førde (Vestland)	Nortura
Malvik (Trøndelag)	Nortura
Leknes (Nordland)	Fatland
Bjerka (Nordland)	Nortura
Målselv (Troms og Finnmark)	Nortura

Ved utgangen av 2020 var det 48 godkjente ullklassifisører fordelt på disse ullstasjonene

Nye ullklassifisører 2020

Tre nye ullklassifisører har i 2020 gått opp til eksamen, alle ved ullstasjonen i Sandeid. Alle tre bestod både teoretisk og praktisk del av eksamen. De som gikk opp til eksamen var Jan Byrkja, Christoffer Vestvik og Kristina Hundseid. Kristina tok sertifikatet for andre gang. Hun har tidligere jobbet som ullklassifisør, men har hatt en pause over så mange år at sertifikatet hennes ikke lenger var gyldig. Da leder for Ffull fremdeles ikke er godkjent ullklassifisør bisto Stein Terje Moen med avholdelse av eksamen i Sandeid.

Aktiviteter i 2020

Covid-19

Korona satt en stopper for det meste av reising i 2020. Lammekongressen i Tromsø 7.-8. mars var det siste. Resten av året ble mer eller mindre på hjemmekontor. Mindre reising har derimot gitt bedre tid til andre typer oppgaver.

Besøk på ullstasjoner

I februar var Siv en uke på ullstasjonen på Gol, som en del av opplæringen for å bli ullklassifisør. Slike besøk over flere dager er nyttige. Da blir man godt kjent med ullklassifisørene på stedet, og man får se hvordan ullstasjonen drives. 10.-11. mars var det planlagt besøk og opplæring i klassifisering på ullstasjonen i Førde. Turen ble gjennomført, men på kvelden 11. mars ble alle Norturas anlegg stengt for besøkende. Besøket ble derfor noe amputert. Etter det har det ikke vært mulig å besøke ullstasjonene bortsett fra for å avholde eksamen.

Kurs for ullstasjonsledere

I juni 2020 skulle det vært avholdt møte med alle stasjonslederne på Kringler gård. Dessverre måtte vi avlyse fysisk møte grunnet korona. Derimot fikk vi til et bra heldagsmøte digitalt, hvor de fleste stasjonslederne, inkludert Marion Tviland og Anders Nertoft, deltok.

På møtet diskuterte vi følgende saker:

- Ny undervisningsplan for ullklassifisører
Animalias kursansvarlig Tonje Sundhagen la frem forslag til ny undervisningsplan. Forslaget ble godt mottatt, og stasjonslederne kom med forslag til mindre endringer
- Gjennomgang av kjerneprøveresultater 2019
- Ullkvalitet og klassifisering
Vi diskuterte utvikling av marg i spælull siste 15 år, samt at vi diskuterte mulige endringer av Norsk Ullstandard fra og med ullåret 2021/2022.
- Kvaliteten på data inn i Sauekontrollen
Viktigheten av at data inn i Sauekontrollen holder høy kvalitet, både mtp. oppgjør til bonden og for avlsarbeidet.

Foredrag for eksterne

I vår ble det holdt en dobbelttime i ull og ullklassifisering ved NMBU. Undervisningen var for studenter som tok et småfekurs ved universitetet.

Deltakelse i prosjekter

Animalia søkte i 2020 Innovasjon Norge om støtte til et forprosjekt kalt «Opprinnelsesmerking av norsk ull». Søknaden ble innvilget og arbeidet påbegynt i desember 2020. Forprosjektet skal være avsluttet innen utgangen av april 2021. Forhåpentligvis vil vi da se at det er grunnlag for et hovedprosjekt hvor målsettingen vil være å få på plass et opprinnelsesmerke for norsk ull.

Sammen med Nibio (prosjektleder) og Norsøk søkte Animalia om støtte via FFL/JA-midlene til forprosjektet VerdifULL. Søknaden ble innvilget. Forprosjektet har som mål å se på muligheter for å øke andelen klasse 1 ull, se på ulike forsøk som er gjort for å bedre utnyttelsen av lavverdig ull, samt gjøre mindre forsøk med bruk av lavverdig ull. Prosjektet skal være ferdig innen utgangen av 2021.

Animalia skal også bidra med sin ullkompetanse inn i prosjektet Amazing Grazing, ledet av Nibio. Vi er også med på et svensk prosjekt hvor hensikten er å få på plass et system for bedre utnytting av svensk ull.

Kvalitetskontroll av norsk ull

I henhold til avtalen mellom Fagtjenesten for ull og Landbruksdirektoratet skal minimum 4 prosent av all norsk ull kvalitetskontrolleres.

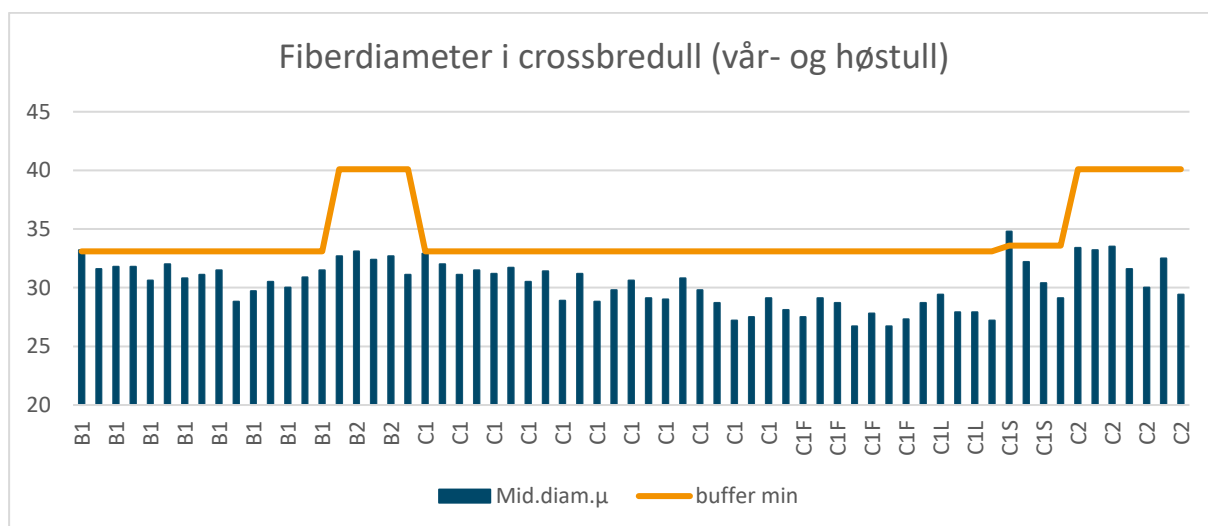
Dette prøvetakingen utføres av stasjonslederne på de ulike ullstasjonene. Hver prøve består av ull fra et parti på 5 baller. Hver ball veier i snitt 350 – 400 kg, og det tas flere prøver av hver ball. Det betyr at hver prøve på 750 gram består av ull fra et parti på 1700 – 2000 kilo. Prøvene blir deretter sendt til

Wool Testing Authority (WTAE) i Wales for analyse. I 2020 ble det tatt 107 kjerneprøver for analyse.

Resultater av kontroll utført i 2020

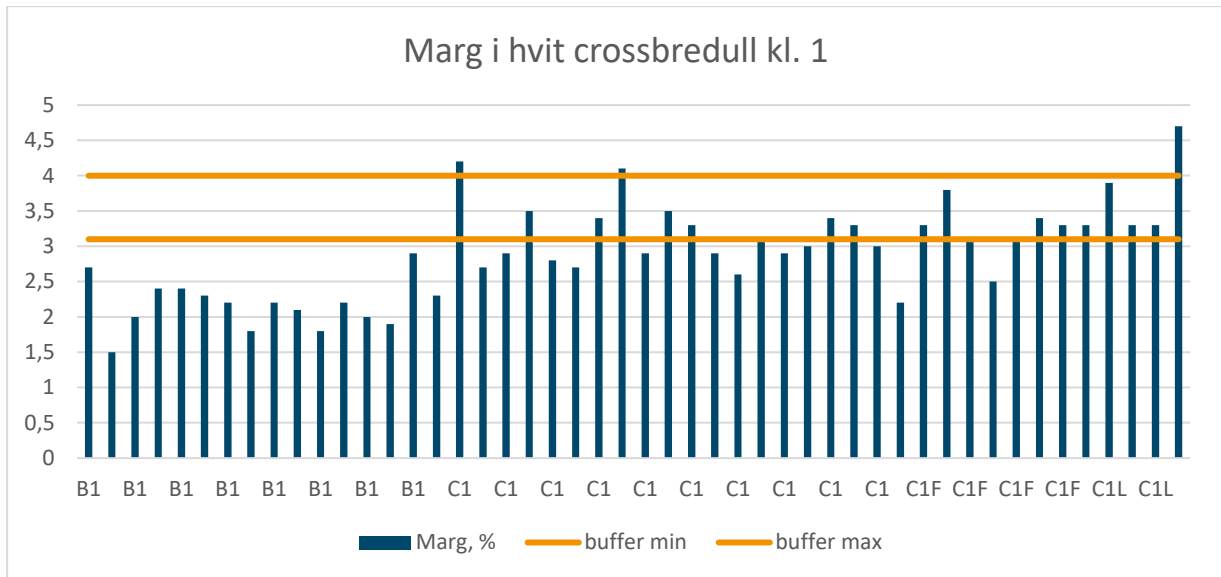
Våre ullklassifisører gjør en god jobb. Det viser også ullprøvene fra 2020. Vi har et vedvarende problem med for mye marg i hvit spælull av beste kvalitet (F1), se figur 7. I crossbredull (C1) viser også i år flere prøver for mye vegetabiler i forhold til kravet på 0,3 prosent. Vi mistenkte i 2019 at sagflis var den store utfordringen. Prøvene stasjonene tok i høst ble derfor analysert for andel sagflis av total mengde vegetabiler, se figur 10. Vi har nå fastslått at sagflis ikke ser ut til å være problemet. Det vi derimot har oppdaget er en liten økning i marginnhold i C1-klassen over tid, se figur 3. Dette er en alvorlig utvikling da denne ulla er bærebjelken i norsk ullindustri. Ut over disse utfordringene viser kjerneprøvene at det er bra samsvar mellom Norsk ullstandard og det klassifiseringsarbeidet som blir utført på landets ullstasjoner.

Grafene nedenfor viser resultatene av kjerneprøvene fra 2020. I de fleste figurene er det lagt inn en kurve kalt buffer min. og buffer max. Det er for å lettere kunne se hvilke prøver som er innfor grenseverdiene, hvilke som er i buffersonen, og hvilke prøver som har resultert i feilpoeng.

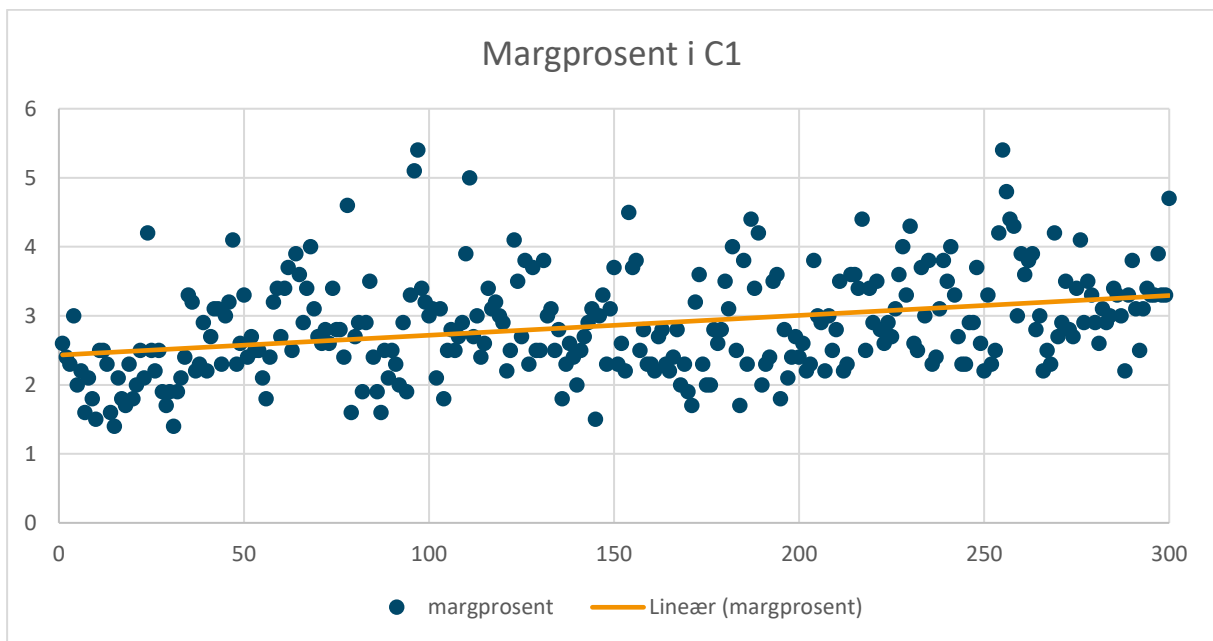
Figur 1: gjennomsnittlig fiberdiameter (i μ - 1000 deler mm) i crossbredull (B1, B2, C1, C1 fin, C1 lam, C1 farga og C2)

I år har vi også inkludert kjerneprøveresultater for vårull av crossbredrasene. Som figur 1 viser, er det få prøver hvor fiberdiameteren overstiger kravet i Norsk ullstandard (oransje linje).

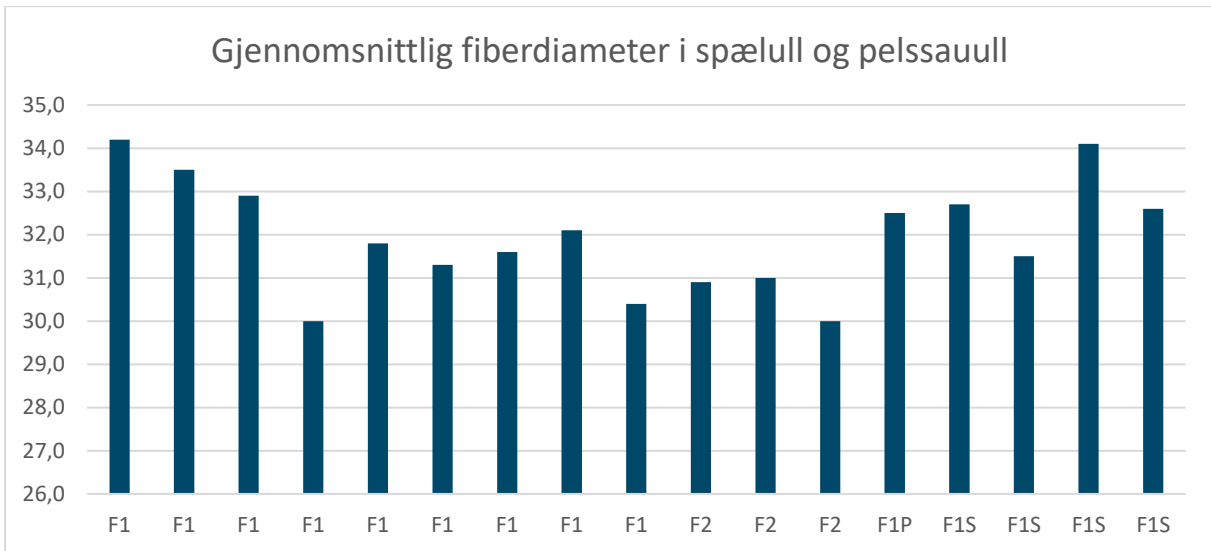

Figur 2: marg (i prosent) i hvit 1. klasses crossbredull (B1, B2, C1, C1 fin, og C1 lam)

Som figur 2 viser, er det liten utfordring med marg i vårull (B1). Derimot er det flere C1-prøver (høstull kl. 1) hvor marginnholdet iverstiger maksimumskravet i Norsk ullstandard. Vi har sett på utviklingen av marg i C1 over tid (figur 3). Denne utviklingen bekymrer oss. Sammen med Fatland ull og Norilia jobber vi med å finne årsaken til denne utviklingen. Det er ingen utfordringer med for mye marg i klasse 2 ull. Vi har derfor ikke tatt med kl. 2 i våre diagrammer som viser marg og dødhår i hvit crossbredull

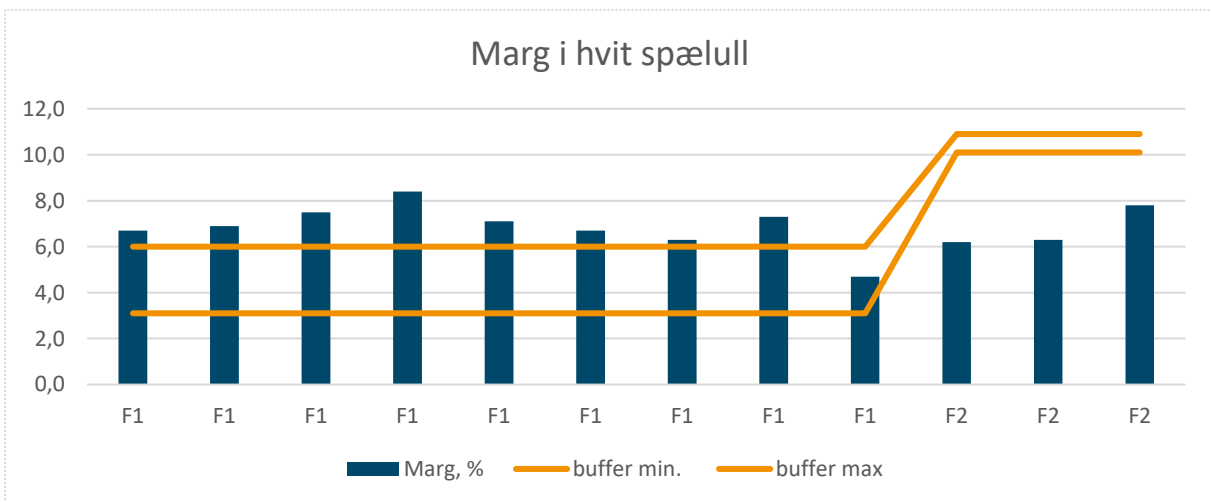

Figur 3: Utvikling i margprosent fra 2011 til 2020. De mørkeblå punktene er resultatet av alle margprøver tatt i perioden 2011 (lengst til venstre) til 2020 (lengst til høyre). Den oransje linja viser den linjære utviklingen i margprosenten i denne tidsperioden.

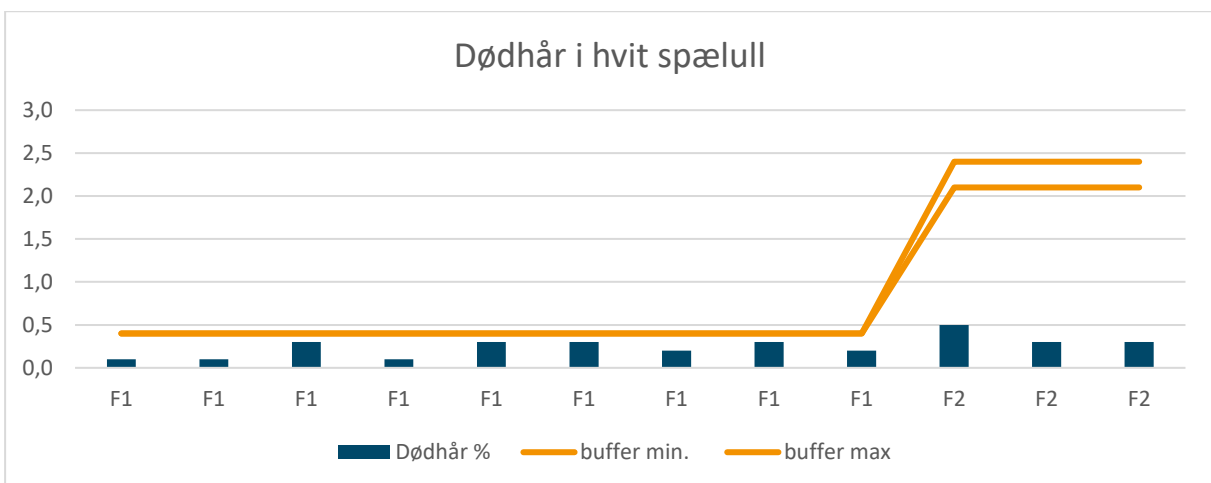

Figur 6: gjennomsnittlig fiberdiameter (i μ - 1000 delss mm) i bunnull og dekkull hos spælsau (F1, F2, F1 farga og F1P-pelsull)

Kommentar til figur 7: Buffer max og buffer min. er ikke vist her. Gjennomsnittlig fiberdiameter for spælull har begrenset verdi. Bunnull skal være finere enn 25 my, og dekkull finere enn 40 my.

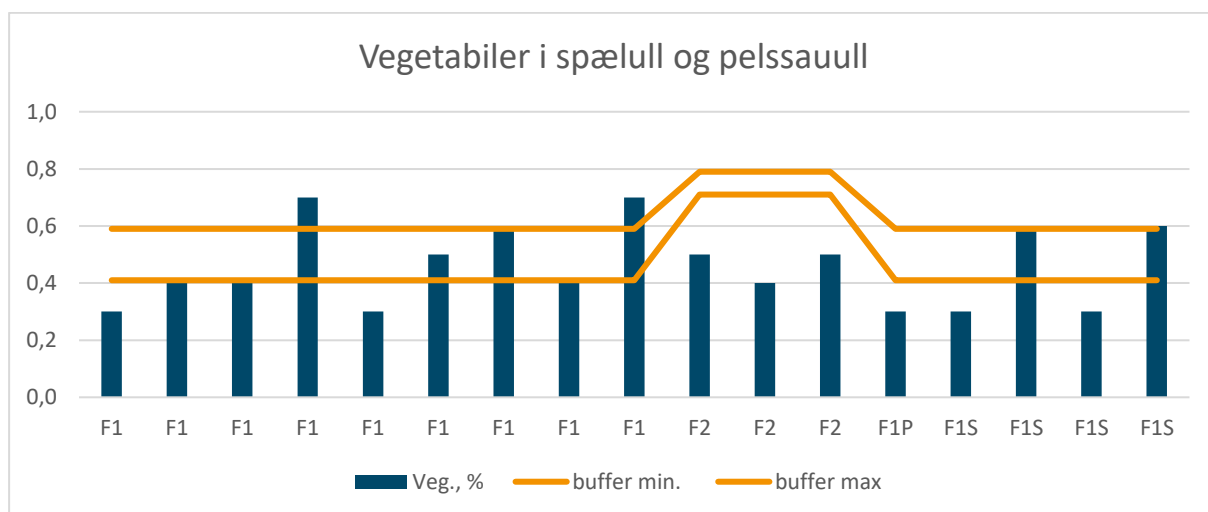
Figur 7: marg (i prosent) i hvit spælull (F1 og F2)

Figur 8: dødhår (i prosent) i hvit spælull (F1 og F2)

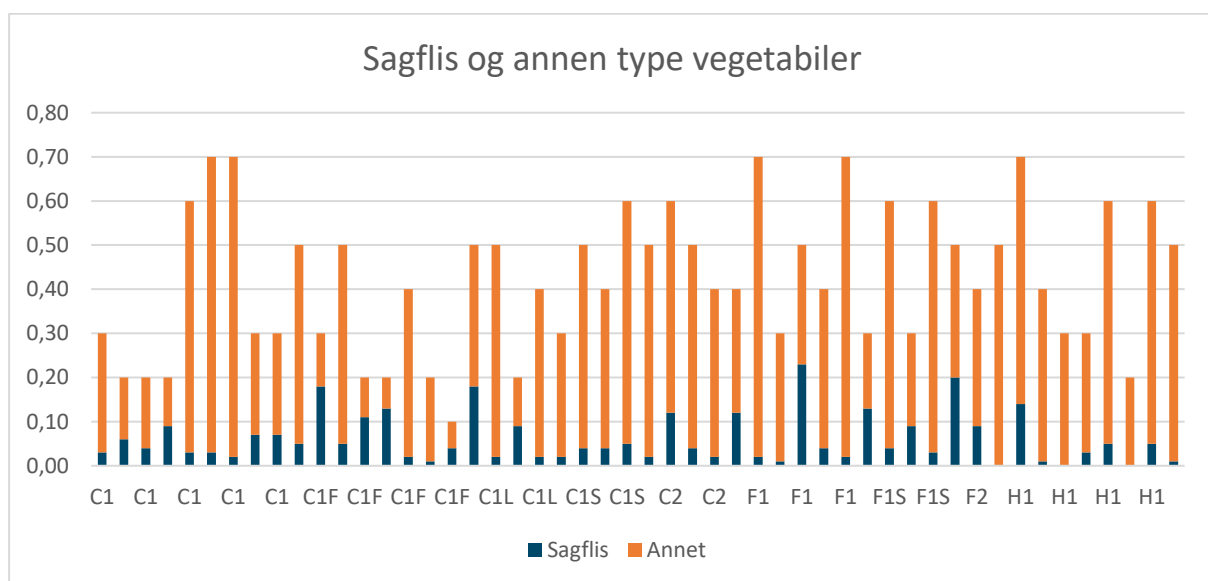
Kommentar til figur 7 og 8: Vi har en vedvarende utfordring med for mye marg i spælsauulla. Norilia, Fatland og Animalia har hatt møter rundt dette temaet. Det var også oppe som tema på samlingen for ullstasjonsledere i juni. Vi er usikre på hvilke tiltak det er best å sette inn, og har derfor ikke gjort noen endringer enda. Det er interessant å se at tross høy margprosent klarer vi likevel å holde mengden dødhår på et forholdsvis lavt nivå.

Årsaken til mindre dødhår i F2 enn i F1 skyldes trolig at krysningsull med spælsaupreg klassifiseres som F2.

Figur 9: vegetabiler (i prosent) i spælull (F1, F2 og F1 farga) og pelssauull

En del C1- og F1-prøver viser for høy prosent vegetabiler i ulla. Etter forslag som kom fram på stasjonsledersamlingen i juni har laboratoriet høsten 2020 gitt oss tall både for mengde sagflis og total mengde vegetabiler. Dette var for å sjekke om det var sagflis som utgjorde hovedandelen av vegetabilene. Vi har målt mengde sagflis i alle prøvene, ikke bare C1. Som det fremgår av figur 6 er det ikke sagflisen som er den største utfordringen. Vi har ikke tatt stilling til om vi skal be laboratoriet gjøre flere analyser av vegetabilene i 2021. Det er forholdsvis kostnadskrevenende å foreta denne typen analyser.

Figur 10: Sagflis (mørkeblått) og andre typer vegetabiler (oransje) i ullprøver tatt høsten 2020